

RELACIJE OBITELJSKIH PRILIKA I NEKIH KONATIVNIH OSOBINA UČENIKA - ADOLESCENATA

JOSIPA BAŠIĆ • MARIJA LEBEDINA • MANZONI

primljeno: travanj '98.
prihvaćeno: rujun '98.

Izvorni znanstveni članak
UDK: 316.356.2:159.95

Obitelj je jedan od osnovnih čimbenika koji sudjeluju u razvoju ličnosti djeteta i prvo socijalno okruženje u koje je dijete integrirano. U kojoj mjeri je taj utjecaj obitelji vidljiv u konativnim dimenzijama djeteta? Ispitivanjem je obuhvaćen uzorak učenika osmih razreda osnovnih škola u Zagrebu (N=397), a prikupljeni su podaci o uvjetima života unutar obitelji i konativnim osobinama djece - adolescenata. Kanoničkom i kvazikanoničkom korelacijskom analizom dobijena je statistički značajna veza između obiteljskih prilika i osobina ličnosti adolescenta. Ova veza govori o lošem obiteljskom funkcioniranju koje se očituje kroz svađe, fizičko razračunavanje, zanemarivanje djeteta i poremećajima agresivnosti, disociranosti, te prvenstveno niske razine socijalizacije kod adolescenata. Povoljnost obiteljskog, bračnog, roditeljskog i socioekonomskog funkcioniranja obitelji izvjestan je amortizer svim mogućim poremećajima regulatora konativnog funkcioniranja adolescenata.

Ključne riječi: obiteljske prilike, konativne osobine adolescenata

UVOD

S talno preispitivanje smjera i količine utjecaja socijalnih činilaca na razvoj dječje ličnosti ili uopće na razvoj i ponašanje mladih ljudi i dalje se nastavlja. To je razumljivo stoga što se sve složeniji problemi na planu manifestiranja ličnosti i ponašanja djece i mladih sagledavaju sa razine efikasnijih tretmana u socijalnoj zajednici gdje je sudjelovanje nekih socijalnih čimbenika naglašenije. Premda su mišljenja (u ovisnosti o teoriji koja se zastupa) podijeljena, ipak se prepoznaje smjer prema kojem su konativne osobine osim genetske determiniranosti dominantnije određene i socijalnim činiocima. Tako prema Petzu (1992, 218) "osobine ličnosti koje se izražavaju u relativno dosljednim oblicima ponašanja pripisuju se u manjoj ili u većoj mjeri utjecaju nasljeđa ili posljedicama utjecaja na učenje ponašanja, "učenje ličnosti"...dinamički aspekt ličnosti i promjene ličnosti proizlaze iz interakcije s promjenjivom okolinom." Isto tako Eysenck (1969) smatra da dimenzije ličnosti (ekstroverzija - introverzija, neurotizam - emocionalna stabilnost, psihotizizam - normalnost) imaju svoju fiziološku osnovu

(somatski i vegetativni živčani sustav) ali da se socijalni faktori "upliću" barem onoliko koliko to dozvoljavaju genetski faktori, a to za neke konativne dimenzije može biti u značajnoj mjeri. Iako Eysenck drži da je neuroticizam determiniran nasljednim činiteljima, ipak smatra da je za pojavljivanje neurotičnih oblika ponašanja odlučujuća izloženost stresu što je svakako uvjetovano okolinskim činiteljima. Kao kliničke indikatore neuroticizma on navodi abnormalnost roditelja, izoliranost i nepripadanje skupini, nezadovoljavajući dom i obiteljske prilike.

Predstavnici psihoanalitičkih teorija ličnosti naglašavaju biološke činitelje, ali ipak i sam Freud (prema Fulgosi, 1981) naglašava važnost razvoja ličnosti djeteta u ranom djetinjstvu u kojem posebno mjesto zauzima upravo obitelj - posebno majka.

Obitelj je jedan od osnovnih čimbenika koji sudjeluju u razvoju ličnosti djeteta i prvo socijalno okruženje u koje je dijete inte-

* Dr. sc. Josipa Bašić redovni je profesor, a Dr. sc. M. Lebedina-Manzoni docent je na Odsjeku za poremećaje u ponašanju Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta